

دندانپزشکی برای همگان

گردآوری و تألیف:

دکتر سید حسن حسینی

تقدیم به مریخ کشیده‌ترین ملت تاریخ جهان
به امید احیاء تمدن امر دست مرفته و بی نظیر ایرانیان

به نام خالق هستی

مقدمه

این کتاب بر وجهه امر به معروف و نهی از منکر نگاشته شده است، چرا که بر هر کسی لازم است تا در حوزه تخصصی خود مردم را به طرف نیکی و سود بردن راهنمایی کند و از شر و زیان بردن پرهیزشان دهد؛ این کار محقق نمی‌شود مگر با آگاه ساختن مردم و راهنمایی آنها به سمت پندار نیک. پندار نیک، گفتار نیک در پی خواهد داشت، میوه پندار نیک و گفتار نیک کردار نیک است.

این کتاب اطلاعات بسیار مفیدی در رابطه با اورژانس‌های دندانپزشکی، پیشگیری از بیماری‌های دهان و دندان، حفاظت از دندان‌های ترمیم شده، انتخاب طرح درمان صحیح و اجتناب از پذیرش درمان‌های غلط به شما ارائه می‌دهد. امیدوارم که با مطالعه این کتاب نگرش تازه‌ای نسبت به درمان‌های دندانپزشکی پیدا کنید تا با این نگرش تازه دندانپزشکان درمانگر به دندانپزشکان پیشگیری‌نگر ارتقاء درجه یابند.

بدون شک هیچ انسانی بی‌عیب و نقص نیست، بنابراین کتاب حاضر که حاصل فکر محدود و کار ناقص اینجانب می‌باشد نیز خالی از اشکال و نقص نمی‌باشد راهنمایی خوانندگان گرامی به ویژه همکاران و اساتید محترم اشکالات این کتاب را در چاپ‌های بعدی برطرف خواهد کرد و کیفیت مطالب آموزشی آن را ارتقاء خواهد داد.

با تشکر سید حسن حسینی

شماره مطب جهت مشاوره: ۰۲۶۱-۶۳۰۳۱۱۳

فهرست

مقدمه

فصل اول

۷ اورژانس‌های دندانپزشکی

فصل دوم

۹ اطفال، پیشگیری و بهداشت دهان و دندان

فصل سوم

۳۳ خدمات دندانپزشکی ترمیمی

فصل چهارم

۳۹ درمان ریشه دندان یا عصب‌کشی

فصل پنجم

۴۳ بافت‌های نگهدارنده دندان یا پرئودنشیوم

فصل ششم

۴۵ پروتز

فصل ۱

اورژانس‌های دندانپزشکی

اورژانس‌های دندانپزشکی به دو گروه تقسیم‌بندی می‌شوند :

گروه اول : مشکلاتی که در پی ضربه پدید می‌آیند که خود به دو دسته تقسیم می‌شوند الف) شکستگی‌ها؛ شامل شکستگی تاج دندان به تنهایی. شکستگی ریشه به تنهایی، شکستگی تاج و ریشه با هم. هر کدام از این آسیب‌ها ممکن است با زخم‌های بافت نرم داخل دهان، خارج دهان یا هر دو قسمت همراه باشند.

تذکر : در شکستگی تاج حتماً تکه شکسته شده را همراه بیمار بیاورید.

ب) فرو رفتن دندان داخل لثه یا خارج شدن دندان از محل خود.

۱) فرو رفتن دندان ممکن است جزئی یا کامل باشد، در هر صورت لازم است که بی‌درنگ بیمار به دندانپزشک مراجعه کند. اگر دندان به طور کامل از حفره نگهدارنده خود بیرون آمده باشد دو حالت پیش می‌آید حالت اول اگر دندان شیری باشد با دندان کاری نداریم، کودک را جهت معاینه نزد دندانپزشک می‌بریم. حالت دوم، دندان دائمی است در این حالت بدون دستکاری دندان را فقط می‌شویم بهترین محلول شستشو سرم نمکی است، اگر سرم در دسترس نباشد آب شیر کفایت می‌کند. تاج دندان را با دو انگشت بگیرید و ریشه آن را به آرامی با سرم یا آب شیر بشویید، ریشه دندان را دستکاری نکنید فقط آن را با فشار آرام سرم یا آب شیر از ذرات خاک، شن و ... پاک کنید. اگر آشنایی دارید بهتر است دندان با موقعیت صحیح سر جای خود قرار گیرد و فرد با گاز گرفتن تکه‌ای پارچه یا گاز تمیز دندان را سر جای خود نگهدارد و بی‌درنگ به دندانپزشک مراجعه نماید اگر آشنایی ندارید یا دندان موقع قرار گرفتن در حفره کامل سر جای خود قرار نمی‌گیرد در این حالت وقت را از دست ندهید و دندان را پس از شستن به یکی از روش‌هایی که گفته می‌شود همراه بیمار به دندانپزشک برسانید. برای چنین حالتی بهترین محلول شیر است اگر شیر در دسترس نباشد بزاق بیمار نیز محلول مناسبی است، مقداری از آب دهان بیمار را در یک ظرف بریزید (اگر ظرف در دسترس نباشد کف دست بیمار جای مناسبی است) دندان را در آن غوطه‌ور کنید و به دندانپزشک مراجعه نمایید. البته دندان را می‌توان پس از شستشو در دهان بیمار در ناحیه بین دندان‌ها و گونه قرار داد. مهم اینست که ریشه دندان خشک نشود و مهم‌تر آن است که قبل از دو ساعت بیمار به دندانپزشک مراجعه کند. بهترین زمان باز کاشت دندان کمتر از نیم ساعت پس از حادثه می‌باشد.

گروه دوم : دندان درد

دندان درد تجربه تلخی است، کمتر کسی را می‌توان یافت که این تلخی را نجشیده باشد. منشأ دندان درد مختلف است. علت دندان درد یکی از موارد ذیل می‌باشد.

- ۱- اکثر دردهای دندان به دلیل پوسیدگی دندان و تحریک عصب آن می‌باشد؛ اگر دندان قابل نگهداری باشد در این مورد درمان عصب‌کشی است و در غیر این صورت کشیدن دندان درمان نهایی است.
- ۲- آبرسه حاد؛ این مورد بسیار دردناک است و دندان به سختی بی‌حس می‌شود. درمان این نوع دندان درد عصب‌کشی یا کشیدن دندان است.

۸ دندانپزشکی برای همگان

- ۳- درد ناشی از دندان عقل نهفته، این مورد به داروهای ضد درد جواب نمی‌دهد، درد به طور مداوم وجود دارد. درمان این موارد جراحی و خارج کردن دندان نهفته می‌باشد.
 - ۴- درد ناشی از آبسه مزمن، در این نوع آبسه صورت بیمار ورم می‌کند. درمان؛ دندانپزشک از نقطه مشخصی با ایجاد یک شکاف کوچک چرک را تخلیه می‌کند، سپس با تجویز آنتی‌بیوتیک آبسه را مهار می‌کند برای کنترل درد داروهای ضد درد تجویز می‌گردد. دندان پوسیده‌ای که منشأ این نوع آبسه می‌باشد باید RCT شود. در صورت مخالفت بیمار یا قابل نگهداری نبودن دندان، درمان آنها کشیدن است.
 - ۵- درد دندان با منشأ عصبی یا روانی
 - ۶- دندان درد به دلیل حمله قلبی؛ در بعضی موارد درد ناشی از آئزین صدوری در ناحیه دهان بروز می‌کند و خود را به صورت دندان درد نشان می‌دهد. در این موارد ممکن است درد در ناحیه سینه و سر شانه هم وجود داشته باشد.
 - ۷- دندان درد با منشأ ناهماهنگی اکلوزن یا تماس‌های پیش‌رس، درمان این مورد تصحیح اکلوزن می‌باشد.
 - ۸- دندان درد به دلیل بیماری‌های لثه. درمان؛ جرم‌گیری یا جراحی لثه یا کورتاژ می‌باشد.
 - ۹- دندان درد با منشأ کیست‌های دندانی. درمان کیست، جراحی و برداشتن کامل کیست می‌باشد.
 - ۱۰- دندان دردی که متعاقب RCT یا کشیدن دندان رخ می‌دهد. در این مورد به دندانپزشک خود مراجعه کنید.
- تا اینجا ۱۰ عامل را برشمردیم که می‌توانند منشأ درد دندان باشند. متأسفانه نوعی فرهنگ اشتباه در جامعه ما پدیدار شده که مردم بدون علم و آگاهی دارو مصرف می‌کنند و بدتر از آن برای دیگران نیز دارو تجویز می‌کنند. برخی از بیماران مراجعه کننده به مطب اعلام می‌کنند که حدود یک ماه است که هر نوع دارویی که گفته‌اند مصرف کرده‌ام ولی مشکل دندانم برطرف نشده، می‌پرسم چه کسی برای شما دارو تجویز کرده، جواب می‌دهد که آشنایان، فامیل، همسایه‌ها، می‌گویم مگر اینها دندانپزشک هستند، می‌گوید خیر! توجه کنید! هر کسی هر دارویی تجویز کند استفاده می‌کند اگر نتیجه نگرفت آخر سر نزد دندانپزشک می‌رود. حتماً داستان مردی که برای مجازتش ۱۰۰ پیاز یا ۱۰۰ ضربه شلاق یا ۱۰۰ تومان در نظر گرفته شد را شنیده‌اید. این مرد برای فرار از پرداخت جریمه ۱۰۰ تومانی اول پیاز را انتخاب کرد، چند تایی که خورد متوجه شد که توان این کار را ندارد بعد شلاق را انتخاب کرد. میر غضب بیست تایی که نواخت بالاخره مرد با صدای بلند اعلام کرد که صد تومان را می‌دهم. آخر این چه اخلاقی است که گریبانگیر جامعه ما شده، کاری را که باید اول با اختیار انجام بدهیم آخر سر با اکراه و اجبار سراغش می‌رویم. در تحقیق یکی از اساتید مشخص شد که میزان مصرف آنتی‌بیوتیک (چرک خشک کن) جامعه ما برابر با مصرف آنتی‌بیوتیک مردم چین می‌باشد یعنی مردم ما بیست برابر استاندارد جهانی آنتی‌بیوتیک مصرف می‌کنند. این تحقیق این مفهوم را می‌رساند که مردم ما به طور خودسر دارو مصرف می‌کنند. ارزان بودن دارو دلیل دیگری است. دلیل بسیار بزرگ و روشن در روند شکل‌گیری این فرهنگ داروخانه‌ها هستند. سیستم تحویل دارو به بیمار در داروخانه باید اصلاح شوند. بیمار نباید بدون نسخه پزشک دارو دریافت کند. دلیل دیگر استاندارد نبودن داروهای ساخت داخل می‌باشد. مثلاً داروی سلکسیب ایرانی را با نمونه خارجی آن که سلبرکس می‌باشد در نظر بگیرید هر دو صد میلی‌گرم هستند. موقع درمان یک عدد کپسول سلبرکس صد میلی‌گرمی درد بیمار را حدود ۱۲ ساعت ساکت می‌کند در صورتی که دو عدد کپسول سلکسیب ایرانی که معادل دویست میلی‌گرم است حدود ۸ ساعت درد بیمار را تسکین می‌دهد. به هر حال برای این معضل باید چاره‌ای اندیشید، وزارت بهداشت و درمان، سازمان نظام پزشکی، مجلس شورای اسلامی با همکاری و همفکری باید این معضل را حل کنند.

فصل ۲

اطفال، پیشگیری و بهداشت دهان و دندان

در این فصل بهداشت دهان و دندان و پیشگیری عمده با دندانپزشکی اطفال ترکیب شده است تا خوانندگان گرامی با مطالعه این فصل با یک تیر دو نشان بزنند یعنی هم برای خود بیاموزند و هم برای کودکان. در حدود اواسط ماه دوم حاملگی در حالی که جنین در هفته ششم زندگی خود می‌باشد، در هر فک ۱۰ عدد برجستگی گرد یا بیضی شکل به وجود می‌آید در روند تکامل جنین از این برجستگی‌ها جوانه دندان‌های شیری و دندان‌های دائمی جایگزین دندان‌های شیری شکل می‌گیرند. جوانه کرسی‌های بزرگ دائمی مستقیماً از تیغه دندانی منشأ می‌گیرند.

جدول زمانی و ترتیب رویش دندان‌های شیری :

به طور معمول رویش دندان‌های شیری در بیشتر کودکان از حدود شش ماهگی و از فک پایین شروع می‌شود. در این زمان کودک تمایل زیادی به بردن انگشتان در دهان خود دارد. این حالت ممکن است نشانه‌ای از نزدیک شدن زمان رویش دندان‌ها باشد. پیش از رویش دندان‌های شیری بزاق کودک افزایش می‌یابد و معمولاً آب دهانش جاری می‌گردد.

بیشتر خردسالان موقع رویش دندان‌های شیری دچار بی‌قراری و کج خلقی می‌شوند. در گذشته بسیاری از بیماری‌ها از جمله خناق، اسهال، تب و تشنج را اشتباهاً به رویش دندان‌ها نسبت می‌دادند. در این دوران که کودک از خارش و درد لثه رنج می‌برد والدین باید کاملاً مراقب باشند تا کودک اشیاء آلوده، آشغال و حتی انگشتان خود را وارد دهان نکند چون از همین راه ویروس‌ها و باکتری‌های بیماری‌زا وارد بدن کودک می‌شوند و کودک دچار دل درد، اسهال و تب می‌گردد.

تعدادی از دانشمندان آزمایشات و تحقیقات خوبی را روی ارتباط بیماری‌های کودکان با رویش دندان‌ها انجام داده‌اند. آنها نتیجه گرفتند که رویش دندان نمی‌تواند موجب عفونت، اسهال، سرفه، اختلال در خواب یا مالیدن گوش شود. این دانشمندان گزارش کردند که رویش دندان منجر به بی‌قراری در طول روز، تمایل کودک به مکیدن انگشت و مالش لثه، افزایش آبریزش دهان و قدری بی‌اشتهایی می‌شود. در این تحقیقات عنوان شد که در ۱/۳ کودکان این تغییرات ناچیز است، در ۱/۳ دیگر تغییر رنگ زیادی در لثه آنها دیده می‌شود که این تغییر گاه با کمی خونریزی همراه می‌باشد. در بعضی از کودکان هم تب پایین گزارش شده است.

رویش دندان یک فرآیند فیزیولوژیک و طبیعی است بنابراین همراهی آن با تب و اختلالات سیستمیک توجیه پذیر نیست. التهاب بافت‌های لثه‌ای قبل از رویش کامل تاج دندان ممکن است سبب حالت دردناک موقتی گردد که این حالت در مدت چند روز برطرف خواهد شد.

برداشتن لثه روی دندان شیری با جراحی جهت تسریع رویش دندان صحیح نیست و تجویز نمی‌گردد. برای کنترل درد و بی‌قراری کودک از ژل‌های بی‌حسی موضعی، شربت دیفن هیدرآمین ساده، جویدن وسیله مخصوص دندان در آوردن یا تکه‌ای نان سفت می‌توان استفاده کرد. این امر موجب آرامش کودک می‌شود و روند رویش دندان را نیز تسریع می‌کند، والدین می‌توانند با انگشتان تمیز لثه و مخاط ناحیه را ماساژ دهند که این خود موجب آرامش کودک می‌شود.

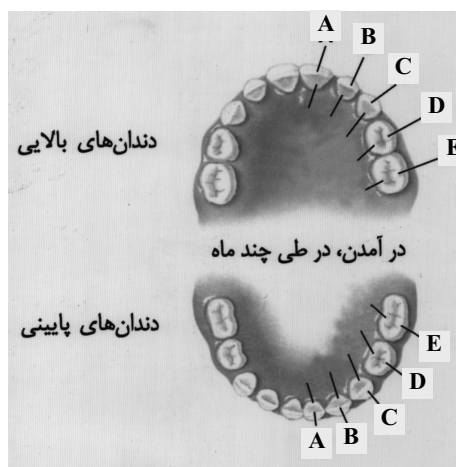
توجه:

کودکان در این سن به شدت مستعد بیماری‌های میکروبی و ویروسی هستند بنابراین علائم سیستمیک مانند تب، اسهال و ... باید جدی گرفته شود و کودک را برای معاینه نزد متخصص کودکان برد.

نامگذاری دندان‌های شیری:

در هر فک ده عدد دندان شیری وجود دارد که در سمت چپ و راست مشابه و قرینه‌اند. هر فک به دو نیمه چپ و راست تقسیم می‌شود. نامگذاری دندان‌های شیری با حروف بزرگ انگلیسی انجام می‌شود.

دندان‌های شیری

EDCBA	ABCDE
EDCBA	ABCDE

راست	بالا	چپ	بالا
پایین	راست	چپ	پایین

رویش دندان‌های شیری از حدود شش ماهگی معمولاً از فک پایین شروع می‌شود و در حدود ۲ تا ۲/۵ سالگی به طور معمول کودک باید بیست عدد دندان در دهان خود داشته باشد. در صورتی که تعداد دندان‌های شیری کمتر یا بیشتر باشد باید با دندانپزشک مشورت کنید.